

Silvestre Santaló i Palvorell

Director de l'Escola de Montjuïc, es va jubilar l'any 1944 per tal d'evitar un trasllat forçós

Escriu Pallach que Silvestre Santaló fou indubtablement un dels més actius impulsadors de l'acció renovadora pedagògica de les comarques gironines. Era liberal. Home de pau, de concòrdia, de bonhomia, estava omnipresent en tot el relatiu al magisteri: reunions, assemblees, mítings, associacions, converses, conferències, excursions, viatges i, sobretot, a les pàgines de la premsa professional, que dirigia tot sovint. Escrigué centenars d'articles. Els Mestres trobaven en ell un conseller. Tots el coneixien i l'estimaven. Era l'amic de tothom. Desplegava una activitat esbalaïdora, quasi incomprendible.

Tant Pallach com Joaquim Pla i Cargol s'equivoquen en dir que nasqué a Camallera. No és així. El seu pare, Joan Santaló i Rabasó, era natural d'Albanyà i feia de mestre a Albanyà. Posseïa un **certificat d'aptitud pedagògica**, que l'autoritzava a ensenyar en escoles incompletes o mixtes, situades en pobles molt petits. «**Al meu pare —deia bromejant Santaló— tres Mestres el feren Mestre**». Es referia al fet que els certificats d'aptitud es concedien previ examen davant d'un Tribunal compost de tres Mestres. El sou d'aquests pobres Mestres autoritzats, no podia sobrepassar les 500 ptes. l'any. Fins al 1914 no se'ls concedí un sou de 625 ptes., però negant-los el dret d'ingressar a l'escalafó mentre no adquirissin el títol de Mestre.

El vell Santaló devia ésser un home d'empenya. Casat amb Francesca Palvorell i Planas, de Terrades, tingué tres fills: Pere, Silvestre i Miquel. Els dos primers nasqueren a Albanyà. Miquel, a Camallera, quan ja el seu pare s'havia encarregat de l'escola mixta de Vilahur. Als tres fills aconseguí fer-los estudiar per Mestre Superior. Millor encara, de Mestre Normal, títol que sols s'expedia a la Normal de Barcelona. Cal suposar l'esforç i els sacrificis que això devia reportar-li...

DIRECTOR D'ESCOLA A GIRONA

Silvestre nasqué el 1875: Mentrestant, Pere era nomenat Mestre de Vilopriu i més tard de l'Escola Superior de Guissona (la Segarra) i Miquel actuava de Mestre Ajudant al Grup escolar; després, mitjançant oposició, a Arbúcies i Guadalajara, per acabar essent Professor de Geografia a la Normal de Girona. Diputat i Ministre, Silvestre féu oposicions i fou destinat a Vilanova de Bellpuig (Baix Urgell). Allí hi passà quatre anys (1897-1901). Per concurs, passà a Camallera, on, el setembre de 1903, es casà amb la Srta. Consol Sors, filla del metge del poble. Sols hi romangué tres anys. L'afany de superació li féu prendre part, a Madrid, en unes oposicions restringides. Les guanyà i passà a Reus. Un any i mig després aconseguí el trasllat al Grup escolar de Girona. En prenia possessió el dia 1 de desembre de 1905. I ja no es mogué de Girona. L'any 1933, en inaugurar-se l'Escola graduada "Ignasi Iglésias" en fou nomenat Director. L'any 1944, per evitar un trasllat forçós, demanà la jubilació voluntària (vegeu, en aquest número, l'article "Dues escoles modèliques"). En total, la seva actuació professional durà quasi mig segle.

Quan fou destinat al Grup escolar de Girona ja tenia guanyada merescuda fama de bon Mestre. En realitat vingué a Girona a una escola unitària. Passà al Grup el 1911, quan

s'inaugurà i es graduà, convertint-se en l'Escola Pràctica Annexa a la Normal. La seva actuació a Camallera era prou coneguda. Precisament l'any 1903 s'havia encarregat pla bé de destacar-lo. Fou un any famós. Per Santaló tingué un gran esdeveniment de caire personal: el matrimoni. Pel Magisteri gironí fou l'any d'elecció del primer President de la Federació d'Associacions de Partit. L'elegit fou Joan Delclòs, Mestre de Caldes. Fou també l'any de la naixença de les CONVERSES: Joan Bosch i Cusí en fer la història de les

La "Història Sagrada" de Santaló contenia qüestionaris que s'avançaven a la pedagogia de la seva època.

CONVERSES diu que «donaren quelcom de glòria al Mestre, i incalculable profit a l'Escola» ("El Magisterio Gerundense", febrer 1910). Cal no oblidar que Santaló, no sols fou un dels creadors de les CONVERSES, sinó que en donà almenys dues: Una a Girona, el desembre de 1905, sobre "Les CONVERSES de Catalunya" i l'altra també a Girona, el març de 1908, sobre "La vida de les nostres Associacions".

CATALÀ A L'ESCOLA

Per últim, l'any 1903 fou famós perquè les diferents Associacions de Partit i la Provincial prenién acords tan importants sobre l'ensenyament del català a l'escola com, per exemple, les que demanaven:

«En aquelles regions en què l'idioma

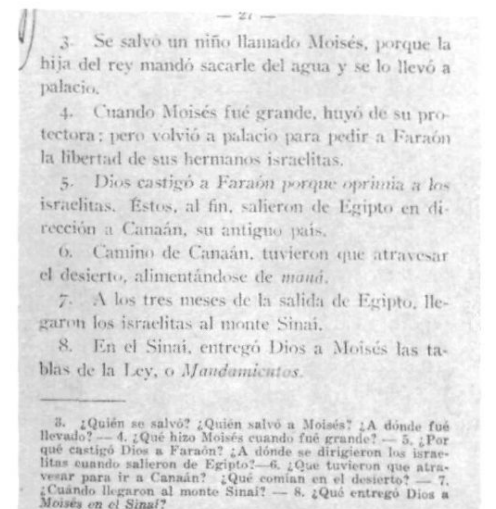
natiu no sigui el castellà, aquest i aquell s'utilitzaran i ensenyaran simultàniament».

«Els Mestres, Inspectors i Professors d'Escoles Normals hauran de conèixer, a més de la parla castellana, la pròpia de la regió on exerceixen llurs càrrecs».

«A les Escoles Normals d'aquelles regions que posseeixin llengua no castellana hi haurà cursos especials de dita llengua regional».

A Camallera havia inaugurat les excursions escolars col·lectives. Un dia eren els nens de Camallera, Garrigàs i Sant Pere Pescador que coincidien a Sant Miquel de Fluvià per admirar l'església romànica. Un altre dia eren els nens de Camallera que visitaven unes mines i una fàbrica de productes químics a Celrà, sorgint de la visita un intercanvi de correspondència entre els nens de Celrà i Camallera. Ja a Girona, era un intercanvi escolar el que s'iniciava entre els alumnes del Sr. Barceló i Matas, de Palafrugell, i els del Sr. Santaló.

No és estrany, doncs, que EL DEFENSOR DEL MAGISTERIO, el dia 6 de desembre de 1905, en donar compte de la presa de possessió a Girona del Sr. Santaló, escrivís això: «**Felicítamos muy de veras al estimado amigo y compañero, felicitamos a la ciu-**

CUESTIONES PARA RESOLVER

1.ª Julianna aconseja a su compañera que ensucie el libro de Matilde. ¿Obra bien Julianna? ¿Cuándo no debemos obedecer, aunque sea a los mayores?

2.ª ¿Qué vale más: ser bueno o ser rico? ¿Quién merece siempre toda suerte de consideraciones?

dad de Girona y nos felicitamos a nosotros mismos porque, realmente, estamos de enhorabuena al adquirir un compañero tan inteligente, leal y laborioso como el señor Santaló».

Quan, el 1906, el Sr. Dalmau Carles cessà com a Habilitat dels Mestres, Santaló es presentà com a candidat en els partits de Girona i Santa Coloma. Resultà elegit. Tenia establert, a més, a casa seva, un Centre de Preparacions exclusivament per Mestres i Mestresses. Dirigí, com a redactor en cap, primer EL DEFENSOR DEL MAGISTERIO. Seguidament EL DEFENSOR i, per últim EL MAGISTERIO GERUNDENSE. I no descuidava l'escola. Hom no s'explica com encara li quedava temps per fumar caliquenyas, jugar, els dissabtes, una partida de cartes al Cafè Norat, i xerrar amb els amics dels problemes que afectaven els Mestres...

ELS FILLS I ELS LLIBRES

Del matrimoni amb Consol Sors li nasqueren 7 fills: Neus, Marcel, Joan, Lluís, Dolors, Xavier i Maria. Parlant d'ells, satisfet, solia dir bromejant: «**He tingut sort que tots els fills han afinat**». I tant com afinaren!: Encara viuen tots, fora en Joan. A en Lluís acaba de fer-se-li, fa poc, una entrevista per TV, amb motiu d'haver estat admès DOCTOR HONORIS CAUSA de la Universitat Politècnica de Barcelona. És un matemàtic de fama mundial. Marcel també és un bon matemàtic. L'any 1902, en un Certamen convocat per la Societat Econòmica d'Amics de la Instrucció, de Barcelona, Santaló presentà un treball sobre: «NECESIDAD DE LA EDUCACION DE LA VOLUNTAD EN LOS ESCOLARES Y MEDIOS PARA CONSEGUIRLA», i mereixé un accésit. Dit treball fou publicat a "El Magisterio Gerundense" a partir de gener de 1903. L'any 1904 publicà una **Historia Sagrada (con problemas de Ética)** molt interessant. Tenia la particularitat que, al final de cada capítol o lliçó, hi figuren uns problemes d'ètica que els nens han de resoldre, amb la qual cosa acreix l'interès dels infants. Fou reeditada el 1941.

Ocupà sempre càrrecs en la Junta Directiva de les Associacions del Partit de Girona i Provincial. L'any 1918 n'era President. Col·laborava molt a "El MAGISTERIO GERUNDENSE". Les seves "Hojas Pedagógicas", per exemple, eren molt llegides i interessants. El mes de febrer de 1945, en un article titulat "CHISPAS", formula les seves aspiracions com a Mestre català:

«**ASPIRACIONES REGIONALES. Maestro catalán, fervientemente encariñado con mi tierra, amante de mi pueblo y de mi lengua, no quiero ni podría ser un descastado. Amo a Cataluña, adoro a mi Madre, simpatizo intensamente con mis hermanos de lengua y con mis hermanos de trabajo, los cuales, además de la labor común a los maestros españoles, sienten la influencia de las costumbres catalanas y de la política de conservación étnica y geográfica, que por ser eminentemente natural no cabe discutir a ninguna región.**

Ahora bien; maestro gerundense, deseo ver a Cataluña en el peldañó cumbre de la cultura a los maestros ricos en saber y en laboriosidad, retribuidos con largueza, acertados en el desarrollo y dirección del espíritu genuinamente catalán y español.

L'ESCOLA ACTIVA

Pedagògicament era partidari de l'escola activa. Els alumnes de la seva escola fundaren, l'any 1911, una societat amb els següents fins:

1. - Mantenir sempre viu el més estret companyerisme.
2. - Ajudar materialment, moral i intel·lectual els socis que ho necessitin.
3. - Fomentar els passeigs i excursions escolars.
4. - Afavorir la cultura dels socis amb l'adquisició de les revistes adequades.
5. - Protegir els animals i vetllar pel respecte a l'arbre.

Era fervent partidari del millorament metodològic de l'ensenyament. Però, esperit pragmàtic, solia dir que les teories pedagògiques són excel·lents i estan molt bé, però sense descurar de "MACHACAR", per allò que la repetició és l'ànima de la instrucció.

La seva manera d'ésser com a home, es reflecteix perfectament, al meu entendre, en l'escrit seu publicat a GARBA, llibre escolar de lectura: «**La pau i la felicitat regnen sobre aquell que practica la justícia**».

Morí l'any 1960. Amb prou feines s'hi veia. Tenia 85 anys.

LLUÍS M.ª MESTRAS I MARTÍ

MESTRES GIRONINS SELECCIONATS PEL PATRONAT ESCOLAR DE BARCELONA

El Patronat Escolar de Barcelona, creat, per R. D. de 17 febrer 1922, amb jurisdicció exclusiva sobre els Grups escolars "Baixeres" i "Farigola", fou dissolt en temps de la Dictadura. (12 febrer 1924). D'aquella etapa sols ens interessa un nomenament pel "Baixeres", el de Llorenç Jou i Olió, que ja es trobava a Barcelona.

Un R.D. de 3 de setembre de 1930 reinstaurà el Patronat, reformant-lo i ampliant-ne les atribucions. En fer el Concurs per seleccionar Mestres, oferia unes condicions realment temptadores. El sou d'entrada a l'escalafó del Magisteri era aleshores de 3.000 anyals. El Patronat oferia una gratificació complementària de 5.000 ptes. en el cas dels Directors i de 3.000 ptes. als Mestres de secció de graduada. La gratificació per habitatge era aleshores de 2.000 ptes. l'any. Si hi afegim que molts Mestres desitjaven situar-se a Barcelona per facilitar una carrera universitària a llurs fills, no és estrany que fossin moltíssims els Mestres que sol·licitessin ésser nomenats. El Patronat, naturalment, seleccionà els qui cregué millors. Això vol dir que les comarques gironines eren -i continuen essent- un planter de bon Mestres, comarques que, per culpa del Patronat, experimentaren una forta sagnia que repercutí en el valor mitjà del seu professorat. Sort que molts Mestres excel·lents, per motius diversos, s'estimaren més no escoltar els cants de sirena del Patronat.

Els Directors nomenats, procedents del planter de Girona, eren ja Mestres que feia temps que exercien a la Ciutat Comtal. Recordem els noms de Barceló i Matas, Pla i Cargol, Rubies Monjonell i Rosa Sensat, si és que realment se la pot incloure entre els gironins, per la seva curta actuació professional a Girona. Més tard fou nomenat Pere Blasi i possiblement algun altre.

Es feren tres Concursos, això determinà tres dates de presa de possessió per part dels Mestres seleccionats: 12 febrer 1931, 15 juny 1933 i 28 febrer 1934. A mesura que es creaven nous Grups escolars, es feien nous nomenaments. La procedència dels nomenats és la següent:

Possessionats el 12 febrer 1931:

Nom	Procedència
1. - Ramon Balaguer i Cros	Garriguella
2. - Jaume Bech i Rotllant	Montagut
3. - Ramon Buxeda i Mateu	Ripoll
4. - Joan Forment i Maymí	Albons
5. - Agustí Gratacós i Dabau	L'Escala
6. - Enric Plana i Jordà	Lloret de Mar
7. - Marta Claramunt i Vives	Brunyola
8. - Dolors Soler i Soler	Amer

Possessionats el 15 juny 1933:

9. - Pere Blasi i Maranges	Torroella de Montgrí
10. - Pau Bosom i Vidal	Arbúcies
11. - Francesc X. Casademunt i Arimany	Ripoll
12. - Mateu Coll i Juncà	Cabanes
13. - Júlia Cutiller i Creus	Llagostera
14. - Vicenç Illa i Figa	Galliners
15. - Isidre Macau i Teixidor	Sarrià de Ter
16. - Darius Monroy i Benedí	Blanes
17. - Miquel Pascal i Pujolràs	Calonge
18. - Josep Quer i Malé	Peratallada
19. - Josep Rovira i Munté	La Bisbal
20. - Rafel Solanes i Burralló	St. Feliu de Buixalleu
21. - Emili Soler i Ortensi	Vilajuïga
22. - Miquel Vidal i Ferrer	La Bisbal
23. - Concepció Aumallé i Pairo	Sta. Coloma de Farners
24. - Càndida Barnadas i Valls	St. Miquel de Campmajor
25. - Rosa Bassols i Masià	Besalú
26. - Elisa Bosch i Clos	Agullana
27. - Empar Canós i Fenollosa	Ger
28. - Carme Carles i Serrat	Castell d'Aro
29. - Teresa Colls i Prunell	Cabanes
30. - Francesca Ferrer i Rissèch	Maçanes
31. - Joana Fornés i Martínez	La Pinya
32. - Teresa Gornau de Torner	La Bisbal
33. - M.ª Carme Malé i Pastells	Llançà
34. - Conxita Mercader i Fortiana	Ripoll
35. - Maria Munné i Miquel	Galliners
36. - Josepa Palomo i Soley	Riudarenes
37. - Antònia Ribot i Momplet	Llançà
38. - Angels Solés i Sarret	Peratallada

Possessionats el 28 febrer 1934:

39. - Josep Aragonès i Cabré	Agullana
40. - Angel Barcons i Aliu	Palau Saverdera
41. - Joan J. Bladé i Piñol	Tossa de Mar
42. - Tomàs Vicens i Regencós	Peralada
43. - Elvira Aliaga i Aledon	Viladrau
44. - Carme Bartra i Miquel	Brunyola
45. - M.ª Assumpció Fàbregas i Vidal	Les Planes
46. - M.ª Josepa Fernández i Garcia	Ogassa
47. - Rosalia Gelabert i Frau	La Bisbal
48. - Teresa Jou i Bohé	Lloret de Mar
49. - Josepa Sagra i Riera	Blanes